LIBER
DE BONO VSV CVRIÆ,

Compendio ſcriptus
PER R. P. F. IOANNEM
à IESV MARIA,
Carmelitam Diſcalceatum Calaguritanum,
Cögregationis ſancti Eliæ, Præpoſitum Generalem.

Superiorum permiſſu.

Erem.

ROMÆ
Primùm apud Iacobum Maſcardum,
M. DC. XII.
Deinde CRACOVIÆ, apud Andræam Petricouium, S.R.M. Typograph.
Anno 1614. recuſus.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs: P. M. Sac. Pal. Apoſt.

Cæſar Fidelis Vicesg.

Ego Balthaſar Anſidæus de mandato Reuerendiſſimi P. Magiſtri Sacri Palatij Fr. Ludouici Yſtella, legi librum De bono vſu curiæ, compendio ſcriptum, à R. P. Fr. Ioanne à Ieſu Maria Carmelita Diſcalceato, & nihil in eo inueni, quod aut bonis moribus, aut Fidei Catholicæ aduerſetur. Die 10. Iunij 1612. Romæ.

Balthaſar Anſidæus.

Imprimatur,

F. Damianus à Fonſeca Mag. & Socius Reuerendiſſimi P. Fratris Ludouici Yſtella Sacri, & Apoſtoli Palatij Magiſtri Ordinis Prædicatorum.

ILLVST^{MO} AC REV^{MO} D.D.

IO. GARSIÆ CARDINALI MILINO.

F. Ioannes à Iesu Maria S.

MVLTIS certè nominibus tibi nuncupari debuit, Card. Illustrissime, libellus hic de bono vsu curiæ à me non tam ex aliorum sententijs, quàm ex propria meditatione conscri

ptus. Primùm quidem, quod ego calamo persequutus fui, tu præclarissimis meritis exhibes, dum nec purpura, nec populari aura, neque prece, neq; pretio à recto ecclesiastici principis statu, bonoq; curiæ te admirantis visu flexus, inter secundos euentus modestissimè officium exples: vt qui te intuetur, nauem medio in pelago validis ventorum flatibus impulsam, illisisq; fluctibus vera-

bera-

beratam, ſed iactis anchoris immotam cernat. Mox officio coronidem appoſiturus pietatem, vt mihi ſat exploratum eſt, apprimè colis, dum per grauiſſimas functiones, quas obis, id inprimis eniteris, vt Dei gloria amplificetur, Eccleſiæ bonū augeatur, animiq́; tui ſalus tuta conſiſtat. Denique fauſto quodam præſagio Congregationis noſtræ protectionem auſpicatus es, multipliciq́; be-

neficio nos paſſim deuincis, nihil non moliturus, vt diſciplina noſtra radices altas defigat. Capita tria, tanquam perennes laudum fontes leuiter delibaui, quibus euinco, debuiſſe me, ſcripto huic, & publicis rationibus, & priuata gratitudinis cauſa nomen tuum præfigere: quod ſpero equidem, ſcriptoris nebulas luculentiſſimo ſuo ſplendore diſpellet. Munus ergo meũ Cardinalis Illuſtriſ-

ſime

ſime humaniter accipe, ad rem paruam ex grandi voto perpende: legeq́; per horas ſucciſiuas, vt quę breuiter comprehenſa hinc excipis, in Reip. bonum, qua ſoles pietate, ac prudentia deriues, & alios ad imitationem auctoritate tua planè maxima, exemploque efficaci permoueas. Clementiſſimus Deus, ad Eccleſiæ bonum te, Cardinalis Illuſtriſſime, diu ſeruet incolumem.

LECTORI.

DIGESSI, Lector candide, quæ ad bonum curiæ vſum pertinere cenſui, quàm breuiter, ac perſpicuè potui: vt exiguo labore poſſis caſtam haurire doctrinam, quæ ad expungenda vitia, parandasq; virtutes Chriſtianæ curiæ conſentaneas conferat. Scriptum in partes diſcreui tres. Prima modos varios boni vſus curiæ, ſecunda aliquot ad pietatem colendam ſelecta conſilia, tertia internos virtutum actus complectitur. Ne pigeat, vel pauca hæc lectitare, atq; recolere: quæ abſq; tædio vllo, non legi modò, ſed memoriæ quoq; imprimi poſſunt, vt afflante Deo, ad praxim deriuentur. Precor, quàm impensè poſſum, diuinam maieſtatem, tibi proſit labor hic modicus, quem S. R. E. cenſuræ ſubijcio.

INDEX.

PARS PRIMA.

De modis boni vſus Curiæ.

Curia

vten-

PARS

PARS SECVNDA.

De Consilijs ad vitam piè instituendam.

Consi-

PARS TERTIA.

De Virtutum actibus internis.

Actus

PARS

PARS PRIMA

DE MODIS BONI VSVS CVRIÆ.

Bonus Curiæ vſus quis ſit.

CAPVT I.

BONVS Curiæ vſus is eſt, qui legitimus, ſcilicet, qui legi harmonicè conſentit. Lex autem cùm ſit multiplex, diuina primùm, mox humana ſpectanda, vt aulicus ad ius lege vtraq; præſcriptum, tanquam ad rectam lineam actus exigat ſuos, valideq́; propulſet quicquid lege interdictum eſt. Quod ſanè præſta-

bit, si affectum repurget, verba trutinet, actus circumspectè obeat, appositè ad curiam, vel aulam in qua versari constituit. Res non oscitãter accipienda, cùm per se honesta sit, pariatq; bona quamplurima quæ mortales suauiter afficiunt, ac seruet tutam inter discrimina conscientiam, quod hominem Christianum, idoneumq; æternę salutis æstimatorem præsertim vrgebit. Profectò nemo satis mentis compos aliquod vitæ institutum, nisi præmeditatus aggreditur: & quidnam sit, quid honesti, vel commodi referre possit, accuratè perdiscit. Quocirca mirum est, plerosque curiæ sectatores, neq; nosse instituti sui rationem, neque quid inde boni proueniat, velle dispicere. Erunt fortasse permul-

ti, qui curiæ sinus, angulos, flexus, ac reflexus explorent, sibíque videantur omnia percallere, ac derideant alios, quibus curia Cretensis labyrinthus est, quem sic descripsit ille:

Vt quõdam Creta fertur labyrinthus in alta,
Parietibus textum cæcis, iter, ancipitemq́;
Mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi
Falleret indeprehensus, & irremeabilis
error.

Hæc aliis incognita sibi iam perspecta non pauci iactabunt, cùm tamen Christianum curiæ vsum vix norint, quem penitùs nosse debuissent.

Quàm sit è Repub: bonus curiæ vsus. CAP: II.

CVria pars regni lectissima, & flos nobilitatis, litteraturæ, ac industriæ pulcherrimus est. Quocirca bonus curiæ vsus

inter potissima Reipub: bona recensendus, quippe qui ad pręcipuam Reip: partem expoliendam, perficiendamq; pertineat. Sanè qui perspicacitate ingenij, generis claritate, opibus, ac potentia excellunt, ad curiam æquè ac mercatores ad nundinas, mira celebritate cõcurrunt: qui si ad legis normã, conatus suos metiri assuescant, salus publica multis quasi propugnaculis astruitur, secùs multis agminibus hostium infestatur. Nimirùm quò subtilius ingenium, opulentia, potentiaq; amplior, eò, si exorbitet, Reip: oppugnatio acrior, & ruina funestior est. Non abs re pius contemplator hoc loco vim lachrymarum effundat, cùm pateat esse non paucos, qui Reip: munimenta esse possent, & ta-

men

men abusu curiæ nihil grande moliuntur, sed salutis publicæ quasi arcem euertunt, obijciuntque pijs oculis ferale spectaculum, quale olim in excidio Hierosolymæ: *Quando luxit antemurale, & murus pariter dißipatus est.*

Quàm sit rarum curia benè vti. CAPVT III.

CVria meliores solet recipere, quàm efficere: accedit enim iuuentus ingenua, natalibus in vrbibus piè, ac liberaliter instituta, pauloq; post delibatis vitiorum irritamentis illecta, malitiæ plurimùm haurit, neq; spicula exitialia palatino melle delibuta perhorrescit. Pietas languet, prior disciplina dedíscitur, & praxis quædam argutijs, captionibusque

ad aucupandos honores, & cõgerendas opes intentā succedit. Congruit altiore quodam sensu poëticum illud:

Pro molli viola, & pro purpureo narcisso,
Carduus, & spinis surgit paliurus acutis.

Contagium est, quod licenter serpit, vt rarò è plurimis paucos inuenias, quos curia minimè corruperit. Etenim quicquid de vitijs alijs in callos durescentibus asseratur, qui inter aulicos pietatem colere videntur, passim conqueruntur, se velut in captiuitatem abductos nimis dura seruitute torqueri, vix vno vel altero, sat intercalato suspirio in cælum cor attollere, totos se Oceani cuiusdam procellis obrui, passionum indomitarum motibusq; concuti, præcipitesq; ad mundi oblectamenta ferri. Nolo au-

tem alios huius veritatis aſſertores accire, quando ipſi ſponte teſtes accedunt. Ergo iaculis in curia confertim ingruentibus, quemadmodum in prælio, plumbeo nimbo è fiſtulis exploſo non lædi, per quam rarum eſt: optandumq́; vt curia tales dimittat, quales admiſit, tametſi non omnibus integritatis numeris abſolutos. Quòd ſi quis melior euaſerit, porrò virorum illuſtrium catalogo adſcribendus eſt.

Curia piè vtendum. Cap. IV.

NOcet grauiter pietatis obliuio, vt liquidò perſpicitur, ſi aulicos duos, vnum è florentiſſima aliqua Chriſtiana curia, alterum è media Sinarum regia petas, & vtriuſque ſtudia, conatus, actus ad bilancem ex-

pendas. Profectò ſi Chriſtianos aulicos plurimos roges, quorſum curiam petant, vel frequententent, veroſimile videtur, te interrogationibus iteratis nihil aliud expreſſurum, quàm quod Sina ethnicus reſponderet; ſe videlicet curiæ aſſueſcere, vt à principibus opes, honoreſque recipiant, neque ſe ad labores, quos ſuſcipiunt, vllo cæleſtis regni ſtimulo excitari, ſi vera fateri debeant. Cui ſanè veritati fides facilè habebitur, ſi contemplemur, quàm ipſi lentè afficiantur, vbi abſq; mercede, ſolo pietatis intuitu negotia gerenda ſuccurrunt. Si ergo Chriſtianus aulicus ſola temporalia bona in curia molitur, quo ex capite ab ethnico differt? Adeò ne deformis ſit, qui Chriſtum nouit, vt ab ethnico, quod ad

mores attinet, ægrè possit di-
scerni? Minimè mirandum, si
teterrimis vitijs fœdetur, qui
parùm piè vitam instituit. Ete-
nim meditatio hæc, si aulicus
prudenter agat, id saltem effi-
ciet, vt se introspiciat ipsum,
aperteq́ue dignoscat, se Chri-
sto iudici neglectæ pietatis ex-
cusationem nō posse prætexe-
re, dum conscientia teste, eth-
nico alicui iurisconsulto ver-
borum venditori, fluxarum di-
uitiarum, & honorum exquisi-
tori non antefertur. Opto au-
tem, ne sui cognitio ieiuna sit,
sed affectum excitet, vt omni-
no statuat, velle se, quicquid
agat, in Dei gloriam referre,
officiumq́; quo fungitur ita de-
mum explere, vt opes, & hono-
res, quibus ad vitam ducendam
indiget, Christiano sensu ad

animæ salutem dirigat, serioq; decernat, nihil prorsus admittere, quantumuis honorificum, & splendidum, quod cum diuina lege non aptè cohæreat. Cõsilium hoc, in dies singulos summo mane recolendum.

Curia parcè vtẽdum. CAP: V.

APostoli sensui congruunt, 1. Cor: 7. *qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur:* quod quàm sit rationi cõsentaneum, efficacissima ratio ab ipso Apostolo subiecta peruincit his verbis: 1. Cor: 7. *Præterit enim figura huius mundi.*

Porrò amentię argumentum est, vmbram fugacissimam insequi, nedum velle apprehendere. Insanum est, rotæ, quæ semper vertitur, insidere velle. Quid ergo opinandum de ijs,

qui adeò ſe curiæ pelago immergunt, ac ſi eſſent perenniter victuri, omniq; bono in re omnium incõſtantiſſima tranquillè fruituri? Profectò error hic homine Chriſtiano indignus videtur: quomodo enim ad curiam cæleſtem feſtinet, qui mentem humi defigit & incredibili ſollicitudine caduca bona venatur? Quòd ſi cæleſtia bona, quæ non cernuntur, ſegniter moueant, cur aulicus non conſideret, neq; pij, neque cordati viri eſſe, rei multis & mæſtis caſibus obnoxiæ ſtudio auidè ſeipſum addicere, & perſeueranter inſiſtere? Non fidendum cœptis apparẽter fauſtis: *2. Reg: 18.* Abſalonem quippe ad tubæ clangorem ab vniuerſo Iſraële ſtipatum, ira Dei capillorum laqueo è quer-

cu suspendit, lætaque principia penè contiguum funus excepit. *Esth: 7.* Quid non lætum ab Assuero potentissimo Persarum rege Aman sperasset? & tamen è toro regij conuiuij, vbi fuerat honorificentissimè acceptus, ad patibulum probrosè pertrahitur. Sanè permultos Absaloni, & Amano similes curia intemperanter vtentes, scopulis illisos, ætas quoq; nostra palàm ostentat. Curiæ voluptas non absimilis est generoso vino, quod, si sobriè hauriatur, prodest, si immoderatè, & corpori nocet, & menti, cuius iudicium intercipit. Parcè ergo curia vtendum est.

Curia prudenter vtendum.
Cap: VI.

CVria prudenter vti dicendus, qui

dus, qui appoſitè ad finem vtitur, iuxta dotes animi, quibus pollet: prudentia quippe in eo potiſſimùm verſatur, vt aptã fini media præſcribat. Aulicus ergo ijs duntaxat manum admoueat, quibus explendis, pro ingenio, ſcientia, & induſtria, idoneus eſt: neque audacter ea tentet, quæ nequit abſoluere. In ijs autem, quæ pro captu ſuo idoneè præſtare poteſt, ne metam excedat: ſed obſeruet quouſque pertingendum ſit, vt tantundem ſtudij, operæúe collocet, quantum ad metam attingendam ſat eſſe cenſuerit. Eſt à ſecretis, eſt cauſarum auditor, eſt iudex, ſatagitque ijs officijs honeſtè perfungi, vt ad vitã decenter agendã, redditus annuos demũ acqrat. Ne ſinat ergo

ſe auri ſplendore capi, vt abſq; modo locupletari pertendat: quid enim ſtultius, quàm procurrere, vbi ad locum quieti deſtinatum velox curſor acceſſit? Et quidem prudentiam hanc lux naturalis commendat: ceterum altior eſt Chriſtiana prudentia in primis retinenda, quæ apertè docet, niſi addatur cupiditati modus, viam cæleſti regno intercludi: quomodò enim per viam ſublimem, arctam, confragoſam, vir oneratus immoderatis ponderibus aſcendet? Grauia onera detrectanda, vel excutienda ſunt ab aulico, qui ſalutis æternæ viam carpere cõſtituit, quæ Iuſtorum prudentia eſt.

Curia patienter vtendum.

CAPVT VII.

NVllus omnino ager vrticarum, & tribulorum, ac curia mœroris, & grauium affectionum ferax est. Repulsæ, spes crebrò frustrata, ceterorum promotio cum dedecore proprio, negotiorum dilatio, vel infesta expeditio, successúsque varij votis aduersi quasi totidem horrentia spineta videntur, quibus animi punguntur, ac lacerantur. Quid verò subtexam de curis innumeris, quæ cor lancinant, atque peruellunt? Quoties noctes ducuntur insomnes, dum cor sollicitudine nimia palpitat, atque subsultat? Porrò anxietas hæc adeò solet ingrauescere, vt viros quoq; illustres exanimet, quòd principum fortasse audientia, non ita grata contigerit. Cùm ergò curia tot vepres, sentesúe

refundat,

refundat, neque animus poſſit læſionis ſenſu carere, appoſitum conſilium erit, vt ſe patientiæ clypeo contegat, quo immiſſos aculeos excipiat, vel etiam retundat. Cõſideret nullum eſſe vitæ, vel togatæ, vel armatæ inſtitutum, quod aduerſis caſibus non infeſtetur; exemplarq́; noſtrum Chriſtum intueatur, in quem Hieroſolymorum curia tanquam phrenitide correpta inſaniuit; enitaturq́ue inculpatè pati.

— *Hic murus aheneus eſto.*

Curia comiter vtendum. CAP: VIII.

PRodeſt maximè ad omne genus hominum ſibi conciliandum comitas, quæ in agendo ſuauitas quædam eſt, qua aulicus omnium ſuffragi-

is, & ſibi, & alijs vtile, ac dele-ctabile bonum acquirit, vt ei congruat celebratum illud:

Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci.

Si enim commendatur, qui aliis vtilitatem, & voluptatem affert, cur non, qui & alijs, & ſibi? At comitas non confert modò ad excitandum, ſed ad conſeruandum quoque aliorum erga nos affectum, quæ certè ſecunda non minor, quàm prima laus eſt, iuxta illud:

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri:
Caſus ineſt illic, hic erit artis opus.

Etenim doctrina hęc ciuilis admodùm eſt, quæ & candidatis ethnicis, honorum & opum poſtulatorib⁹ placuit: ceterùm aulicus Chriſtianus ita eam debet moderari, vt affectationem

ethnicis vſitatatam excludat.
Quocirca cauendum, ne in muliebres modos degeneret, ſed abſque aſperitate, ac duritia, virili ſinceritate temperetur: quam ad libram geſtus, & verba perpendenda. Grauitas, quę comitati permiſta in principibus laudi vertitur, in aulicis parcè laudatur: modicè tamen adhibita non videtur carpi debere.

Curia leniter vtendum.

CAP: IX.

LEnis vſus idem ac mitis eſt, qui in eo potiſſimùm verſatur, vt iram comprimat, externeque nulla perturbati animi ſigna, ſed tranquillum vultum exhibeat. Qui profectò adeò eſt ad animos permulcendos efficax, & ad negotia gerenda opportunus, vt quãtumuis prolixo ſermone ſatis ex-

primi nequeat. Habet ſanè vir mitis vim quãdam animorum victricem, cui duriora ſaxis corda concedunt: creberrima quippe experimenta conuincunt, manſuetudine ferociam ipſam leniri, vt quod intumeſcente mari, & ad mollem littoris arenam ſeſe remittente, cum voluptate cernimus, hoc in homine, qui excanduit, in alium mitem incurrente miremur, vbi hominis ingenium ira poſita quieſcit. Nimirum, vt morum aſperitas hominis ingenio diſplicet, ita lenitas placet, atq; dulceſcit. Hinc credo equidem, negotiorum geſtores, dum virum mitem conueniunt, ei hærere, ab eo nunquam recedere peroptant, cùm è contrario iracundum hominem exhorreant, atque refugi-

ant. Naturæ nempe ductu res asperas, aculeatasque attingere formidamus; molles, tenerasúe non absque voluptate contrectare consueuimus. Verùm aliquid natura sublimius pius aulicus debet eniti, qui Christum veneratur. Sanè Christus, quod Augustinus obseruauit, in Psal: 54. *Domuit orbem non ferro, sed ligno.* quasi luculentius diceret, à Christo prædura mortalium pectora domituro electum fuisse modum quendam agendi non ferro armatum, sed mansuetudine mollitum, atq; ita demum regnasse, quod iuxta lxx. interpretum versionem diuinus Psaltes cecinit in hæc verba:

Regnauit à ligno Deus.

Si ergo animorum conditor animis imperaturus expedire

censuit,

censuit, vt non ferro cæderet, sed cæsus, & ligno affixus mitesceret; certò sibi aulicus persuadeat, se aliorum animos, quò velit, flexurum, dulcissimoque imperio alijs dominaturum, si exemplo Christi mitis esse consueuerit.

Curia modestè vtendum.
CAP: X.

AVlicis peropportuna est cultura modestiæ, dum inter æquales agunt, sed dum principes cõueniunt, est apprimè necessaria; ijs verò potissimùm, qui familiariter admittuntur, qui principum humanitate abuti solent, donec à tædio affectis repelluntur. Quocirca bonus aulicus, ne tunc quidem modestiæ obliuisci debet, cùm singularia amoris signa depre-

hendit: quinetiam tunc minus decet audere: tantùm abeſt, vt decorum ſit importunis, aut immoderatis petitionibus ſatis liberales principum animos premere, quod à nonnullis tentari ſolet, vbi lætos principes intuentur. Ceterum grauiter errant: Licentia quippe, non audacia tantùm, pleroſque deiecit. Accedit huc iniqua rerum æſtimatio, dum importunus poſtulator fidentiùs, quàm par ſit, res parùm decoras, vel interuentu gratia valentium extorqucre contendit: vt Adonias, qui Bethſabeam Salomonis matrem precatus eſt, Abiſag Sunamitidem nuptui ſibi tradi, à Rege Salomone peteret: cui Salomon: 3. Reg: 2.

Quare poſtulas Abiſag Sunamitidem Adoniæ?

Postula ei & regnum. Et paulo post:

Viuit Dominus, quia hodie occidetur Adonias.

Hic exitus intemperantis aulici est. Oportet ergo affectui imperare, & tam in postulatis, quàm in sermone, & vultu, ceterisque omnibus, coram principibus modestissimè versari.

Curia non superbè, vel ambitiosè vtendum. CAP: XI.

SVperbiæ vitium curiæ familiare est, vbi quisque in altiora conscendere, merita sua cum aliorum meritis conferre, ac fortasse anteferre contendit. Quapropter animi demissio, quasi præsentaneum tanti mali remedium exquirenda est, vt neque actu, neque verbo quis alijs videri certet, quod re vera

non

non eſt, non doctior, non prudentior, non ſanctior. Tantum quippe abeſt, vt ijs artibus claritas nominis paretur, vt ea potius ſit trita ſucceſſuri dedecoris via, quàm pleriq; aliud affectantes emenſi ſunt. Porrò & ad mortalem quoq; vitam pertinet oraculum illud: *Qui ſe exaltat humiliabitur.* Nam præter antiquas tragœdias, ætate quoque noſtra, curia ipſa nonnullos parùm humiles exploſit Superbia enim capitalis diuinę gloriæ inimica, & maieſtatis ipſius infinitę contemptrix eſt, cui proinde rependitur vltio illa: 1. Reg: 2. *Qui contemnunt me, erunt ignobiles.* Oporteret profectò ſuperbos, honorum ambitores fide ipſa, quam profitentur, vrgere. Si enim aliis præponi geſtiunt, quid cogitant?

quanam ratione consultant? Christus palàm commendauit postremos accubitus, tanquam gradus, quibus in primos ascenditur. Si ergo hæc paradi splendoris via Christo assertore creditur, quomodo in primas sedes validis conatibus, vanisque propriorum meritorum encomijs feruntur? Incassum seipsos curis, & laboribus conficiunt, vel enim non efferuntur quò cupiunt, vel elati deturbantur, vt verum probetur effatum illud: Eccl: 10. *Sedes superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.* At humiles, & mites, tametsi syluas, & dumeta pererrent, ad honores amplissimos euocantur, sicut scriptum est: Psal: 77. *De post fætantes accepit eum, pascere Iacob seruum suum, & Israël hæreditatem suam.*

Curia castè vtendum.
CAP: XII.

SOrdet Deo, sordet & curiæ aulicus intemperans, seque proinde ijs honoribus, & præmijs, quæ conquirit, reddit ineptum: neque enim credi potest, hominem libidinosum fore negotijs gerendis idoneum: tantùm abest, vt ad præfecturam censeatur eligendus, qui ea infami nota fœdatur. Iam verò peiùs audiret, qui principum auribus aliquid impurum suggereret, non absimilis proceribus Ægypti, qui Saram Pharaoni à forma cōmendarunt, sicut scriptum est: Gen: 18. *Laudauerunt eam apud illum: & sublata est mulier in domum Pharaonis.* Absit à Christianis aulicis impudentia, & labes, quæ vix

vnquam abstergitur. Conscientiæ primùm, deinde nomini consulant suo, & impuritatis occasiones perquàm sedulò vitent. Corpus vegetum studio, labore, ieiunio eneruandum, ne animus sordidæ voluptatis illecebra captus intereat. Taurus iugo minimè assuetus virentia prata licenter oberrat, neq; cogitat se pasci ad securim. Securior est bos lassus, & addictus aratro. Ergo aulicus æternæ salutis memor iugum Christi subeat, & inferorum tormenta formidet.

Curia frugaliter vtendum. CAP: XIII.

BIfariam in hoc genere peccari posset, & quotidiano cibi, potusque excessu; & fortuito, frequentiq; conuiuio ni-

mis lauto, ac ſumptuoſo. Suppetit occaſio multiplex, vbi aulicus, vel domi, vel foris irritatur, vt abutatur menſa ad voluptatem, qua mentem hebetat, & corpus obtundit. Finitimum veneri vitium, quin & illius origo eſt, ſimiliſque infamię geſtat inſcriptum. Homo quippe ſatur, & penè temulētus, cuius, vt Apoſtoli verbis vtar, Phil: 3. *Deus venter eſt*, neq; diuino cultui, neque Reipub: vſui, neque ſibi ipſi putatur idoneus. Nemo illum amicitia dignatur ſua, nemo ad conſilium accerſit, nemo illi ſecreta credit, nemo ei quicquam agēdum committit: & quaſi mentis impos, à viris cordatis reſpuitur, atque contemnitur. Ergo temperanter agendum, præſcribenduſq; menſæ modus, quo ita corpus

alatur, vt animus minimè grauetur, ſed capite libero, inter epulas quoq; medias de rebus propoſitis poſſit ferre iudiciũ.

Curia non inuidè vtendum.
CAP: XIV.

FRequẽs nunc prouiſa, nunc inopinata curiæ proſperitas aulicos malè vexat. Secundus vnius hominis euentus permultos alios eiuſdem boni cupidos, tanquàm iaculum fatale percellit. Ægrè quippe fertur, vt qui ante dies paucos æqualis erat, nunc ob altiorem dignitatem demiſſius honorandus ſit ab eiuſdem honoris riualibus, mœſtis, & ſpe deiectis. Ex hac graui animi affectione oritur multiplex malum, ſed illud creberrimum, vt aulicus ea peſte tactus difficulter admo-

dùm de alijs honorificè loquatur. Quin etiam eò procurrit affectio, vt quæ in aliis planè grandia videntur, tenuiter probet, aut etiam ita disputet, vt opinio de aliorum meritis concepta decrescat. Semper scilicet pungitur, satagitque alios deprimere, ingloriosq; arguere, ne nomen sibi inuisum celebretur. Christi charitas huius veneni antidotum est: quocirca Christianus aulicus aliorũ merita æstimare, laudibus efferre, imò & augere debet, si officium velit explere. Consideret nequicquam se torqueri aliena claritate, quam nequit obnubilare, nedum extinguere: seque ipsum infeliciorem fieri, quò dolor alieno bono excitatus acerbior est: Satiusq; esse diuinam prouidentiam venerari,

velleque omnino quod à Deo constitutum est. Quod si diuinis rationibus non cedit animus liuore tabescens, parcat sibi saltem ipsi, ne tam diris vulneribus saucietur. Consulat saltem existimationi suæ, quæ in discrimen adducitur, quoties signa prodit inuidentiæ, quæ diu celari nequit. Dan: 6. Ne se præcipitet more Satraparum illorum, qui Danielis gloriam ferre non valentes, à Rege Dario sententiam mortis extorserunt, qua demum ipsi capti sunt.

Curia sine detractione vtendum. CAP: XV.

NIhil in curia frequentius, quàm detractio modò tecta, modò detecta, quæ parùm pijs aulicis incredibilem volu-

ptatem ingenerat. Vitium est infame, arguitq; animum minimè generosum, qui sibi temperare nesciat. Omnia peruersè interpretatur, omnes etiam inculpatos vellicat, adeoque dulcescit, vt lingua illicitæ suauitati assueta vix vnquã, nisi ad reprehensionem soluatur. Profectò aulicus hoc contagio infectus diuini iudicij immemor est: Si enim meminisset, quæ, & qualia ei obijcienda sint, fieret ipse in alios clementior, vt Christus animorum cognitor ei mitesceret. Sanè verissimum est illud Psal: 56. *Filij hominum, dentes eorum arma, & sagittæ, & lingua eorũ gladius acutus.* quemadmodum enim sagittis, & gladijs corpus perfoditur, atq; discerpitur, ita bonum nomen linguis mordacibus deteritur,

atque disijcitur. Ceterùm non impune ferent, vt è psalte diuino liquet, qui cùm orasset liberari se à labijs iniquis, & à lingua dolosa, rogassetque ecquid pœnæ detractoribus rependeretur, respondit: Psal: 119. *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis.* Ergo linguarum sagittæ, sagittis omnipotentis retunduntur, & conatus obscurandi aliorum claritatem, inferorum carbonibus planè desolatorijs plectetur, quo nihil calamitiosius excogitari valet. Miror certè linguæ licentiam, præsertim vbi in homine verbosè agere desideratur bonum cõscientiæ testimonium. Saluberrimum cõsilium est de proximis honorificẽtius loqui, obtrectatorib⁹ obsistere, omnesq; liberaliter cõmendare, atq; tueri.

Curia non captiosè vtendum. CAP: XVI.

INter vitia, quæ palatinos infestant, captiosum agendi genus est, quo viros bonos seducere, & tanquam simplices auiculas in laqueum adigere certant. Sic sanè aulici Saul, ab inuido rege inducti Dauidem vrgebant his verbis: 1. Reg: 18. *Ecce places regi, & omnes serui eius diligũt te. Nunc ergo esto gener regis.* Optabat Saul stimulis inuidentiæ incitatus Dauidem de medio tollere, submisitq; aulicos, qui monerent, regis filiam ei nuptui tradendam, si se dignum eo cõiugio gereret, non opibus, aut spolijs, sed cæde centum Philistæorum, vt liquet ex verbis illis: *Non habet Rex spolia necesse, nisi tantùm centum*

præpu-

præputia Philistinorum, vt fiat vltio de inimicis regis. Hic sermo leniter, ac syncerè decurrere videtur; verùm quàm esse tcaptiòsus ex eo patet, quod non tendebatur laqueus Philistæis, sed ipsi Dauidi, iuxta proxima sacri textus verba: *Porrò Saul cogitabat tradere Dauid in manus Philistinorum.* Non raro aulicus grauiter affectus inducit, quem maximè odit, ad res in speciem præclaras, eo scilicet scopo, vt in discrimen vitæ, vel honoris hominem inuisum impellat. At in caput suum insidias parat, Deo malis artibus vicem reddente: ereptiq; innoxij celebrant sacrum illud: Luc: 1. *Salutem ex inimicis nostris.*

Curia non auarè vtendum.
CAP: XVII.

AVlici auro ſtudentes, Reip. hoſtes appellandi ſunt. Nimis emungunt, ſanguinemq́ue proinde eliciunt, quod ferale ſpectaculum eſt. Profectò qui immoderatè in curia diteſcere nititur, ferus venator videtur, omnibus exoſus, & formidabilis efficitur, eiuſq́; mors ſummis votis expetitur, quod neminem latere poteſt. Officit ſibi altè infixa radice omnium malorum, quæ eſt cupiditas: Officit Reip. cuius munia parùm fideliter obit priuati lucri turpiſſimo intuitu: Officit proximis, quorum ſanguinem exſorbet. Neq; temerè ſperandum corraſa pecunia diu feliciter vſurum, quem auaritia ſemel excæcauit: vulgò quippe ſordidè viuit auarus, & aurum rapina, vel fraude malè congeſtum in-

ſtum interuertitur. Viuit anxius homo cupidus, timet ſibi, frui non audet; & tamen vt locupletior euadat, ſe ſe peccatorum pelago cæcus immergit. Nimirum cupiditas ea eſt, quã teſte Apoſtolo: 2. Tim: 6. *Quidam appetentes errauerunt à fide.* Si autem Catholicæ fidei lumen extinguit, quæ criminum monſtra non generet? Hæret aurũ cordi, apprimitur, illabitur, vt rarò cupidus homo reſipiſcat, vel morti proximus. Ergo tempus anteuertendum, gliſcentique auaritiæ robur atterendũ eſt; & ex officijs ſibi creditis aulicus id duntaxat debet requirere, quod æquitas, pietaſq; refundit.

Curia non otiosè vtendum.
CAP: XVIII.

VIx dici queat, quàm sint sui impotes aulici otiosi, quàm inertes, garruli, detractores, inconstantes, ignaui, aliorumque vitiorum notis respersi. Terra ferax est; at cùm desit cultura, pro tritico, & hordeo, carduos, loliumq; progignit. Ratio, experientiaq; rem confirmant: cùm enim studio nulli honesto se ipsos destinét, ingenium perspicax, nobilitas, opes in malorum grauium instrumenta vertuntur, ipsique modos multos abutendi tempore excogitant, & alios benè institutos ad sua oblectamenta demulcent. Timendum est: nam suppetit eis saturitas, & accedit otium, quæ fuere duo Sodomorũ peccata tremendo incendio punita. *Ezech*: *26*. Ergo aulicus quisq; sic vitã instituat,

vt minimè vacet, ſed pro ſtatu ſuo vel litterarijs, vel militaribus, vel pijs exercitijs tempus impendat, euadatq; in dies ſe ipſo melior, Deo gratior, Reipub: & proximis vtilior. Ne torpeat, vel opus procraſtinet: fiet enim quotidiè ineptior, & irriſione dignior. Et quidem, ſi alia capita torporem non excutiũt, conſideret ſaltem mortalium ſedulitatem, qua opes caducas coagmentant, & tantundem operæ pro ſapientia paranda, & quod nobilius eſt, pro ſempiterno regno pijs exercitijs nanciſcendo ponat, quantùm laboris illi pro fluxis bonis exantlant.

Curia fideliter vtendum.

CAP: XIX.

AD boni aulici partes facilè pertinet ſpectata in nego-

tijs gerendis, in ſecreto ſeruando, in ratione reddẽda, & vniuerſè in rebus ſibi creditis fides. Qui enim fidem fallit, non curia modò, ſed hominum ſocietate cẽſetur indignus: quem ne ipſi quidem ethnici milites, vel mercatores ad ſua pacta reciperent: pugnat enim cum naturali ratione fidei violatio, quæ aditum ad fœdera, ad promiſſa, ad contractuſq; omnes intercludit. Porrò fallentes datam fidem è ſublimi quouis curiæ loco, cum dedecore ſummo deturbantur, neque locus pœnitentiæ ſupereſt apud mortales principes, qui dementiæ genus ducunt, ei fidere à quo ſemel decepti ſunt, quod exempla vulgatiſſima conuincunt. Si ergò temeratæ fidei culpa per ſe adeò deformis, adeò

mortalibus odioſa, adeò ludibrio expoſita eſt: profectò ſuæ ſalutis, & honoris contemptorem oportet eſſe aulicum, qui ſe fidiſſimum probare non certat. expedit ad virtutis huius culturam circumſpectè agere, aſſeruare ſcripta, moderatè polliceri, conuentioniſq; reddendæ tempus potius præuenire, quàm differre, & pro explendo promiſſo, ſecreti iure, alijſque ſimilibus, & rei familiaris, & commoditatis pati iacturam.

Curia ſine adulatione vtendum.
Cap: X X.

ADulatio ſaccharum aulicorum eſt, quod teritur, & negotijs quaſi dapibus inſpergitur. Nimirum mortales proni ſunt ad eos hyperbolicè, aut

ſimulaté laudandos, à quibus opes, vel honores requirunt: eoque promptiùs laudes exaggerant, & agglomerant, quò ſibi certius eſt, abſque faſtidio accipi molliter irrepere, interdumq; vel mendacia ipſa graphicè picta placere. Ceterùm quicquid fragilitas excuſet, exploratum eſt, aſſentationem vitium eſſe abiectiſſimũ, quod viros ingenuos minimè decet: neque credendum eo artificio vera vlla bona poſſe parari. Quin verò credendum, mala ingentia inde prodire, præſertim vbi principibus Reipub: ſtatus pro perturbato tranquillus, pro ſterili fælix coloratur: nam quæ aſſentatio principis ſolius perſonam afficit leuior eſt, tametſi, & hæc malè accepta grauiſſimè lædat. Cuius rei

argumento eſt tragica mors Herodis, cùm trabeato, pro tribunali ſedenti, & concionanti Tyrii, & Sydonij adularentur in hæc verba: Act: 6. *Dei voces, & non hominis.* Intumuit ipſe diuinitatis imagine, moxque horrendo ſupplicio peremptus eſt, vt liquet ex adiectis ſacri textus verbis: *Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eo quòd non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus expirauit.* Pruritum adulationis aures caſtæ non ferunt.

Curia ſine ſuſurro vtendum.
CAP: XXI.

SVſurrus diſcordiæ ſator, & Reip: impugnator eſt: quod vtinam pro rei grauitate perpenderent, qui ad principum cubicula penetrant, timores, ac

ſuſpiciones excitant,& concordes ad infauſta diuortia perpellunt. Funeſtius malum eſt, quã vt ſcripto breui exprimi poſſit. Turpe quidem vitium vel militibus transfugis, maleq́; mulctatis: quid autem de aulicis nullo ſtimulo punctis,ſed ſpontanea malitia peccantibus ſentiendum? Conqueſtus eſt Dauid, quòd huiuſmodi hominibus Saul aures præberet attentas,in hunc modum: 1.Reg:24. *Quare audis verba hominũ loquentium, Dauid quærit malum aduerſum te?* Perantiqua ſcilicet peſtis eſt; qua ſublata ſedantur animi vti ſcriptum eſt: Prou. 26. *Cùm defuerint ligna, extinguetur ignis, & ſuſurrone ſubtracto iurgia conquieſcunt.* Caueat ergo aulicus ne ſit lignum aridum, ignis diſcordiæ pabulum, ſed quoad

pote-

poterit incēdio materiam ſubtrahat, diuinæ charitatis legi obtemperet, pacem alat, nuncia allata, atque relata piè interpretetur. Quod ſi præſtiterit, omnino ſperet, ſe peramplam mercedem à Deo pacis auctore recepturum.

Curia ſine affectatione gratiæ vtendum. CAP: XXII.

NIhil in aula, curiaúe æquè pretioſum, ac principum gratia ab aulicis æſtimari ſolet. Pro hac paranda vel augenda, nihil non mortales attentant, vt optandum ſit, tantundem laboris pro gratia diuinæ maieſtatis hauriant, quod eſt votū planè mirabile. Ceterùm quàm ſit fragilis, inconſtans, caſibus obnoxia hæc hominū gratia, quotidianæ mutationes euin-

cunt. Porrò gratia hæc multo labore parta, vas vitreum eſt, quod ictu leui perfringitur: vt poſt annos plurimos videam⁹ pleroſq, gratiæ mercatores, ex ampliſſimis aulis depulſos, q̃a vno, vel altero verbo à principis ſententia diſcreparunt, vel quia lentè in ſententiam conceſſerunt: quo quid infelicius? Verùm licet à gratia non excidant, maior eſt conſeruationis labor, quàm fructus: quid enim ſperetur ab ijs, in quibus, vt cecinit diuinus vates, *Non eſt ſalus*. Id autem boni, quod ſubeſt, ipſo temporis decurſu conflacceſcit, vt hominum gratiæ aptè conſonet illud quod de forma quidã ſcriptor aſſeruit:

Forma bonum fragile eſt, quantumq; accedit ad annos,
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa ſuo.

Si ergo

Si ergo mortalium gratia ſterilis eſt, neq; ſalutis ferax, neque eodem tenore procurrẽs, imò facillimè mobilis; quid cogitat aulicus, qui quodam velut idololatriæ cultu, eam gratiam aucupatur? An putat ſe ideò bonum virum, Reipublicęq́; proinde idoneum, quia placet? Minimè quidem: poteſt quippe, cùm bonus ſit, diſplicere. Nouit hoc Achis Rex Geth Dauidẽ affatus: 1. Reg: 20. *Viuit Dominus quia rectus es tu, & bonus in conſpectu meo, ſed Satrapis non places.* Gratia igitur principum non affectatè exquirẽda, tametſi neq; habẽda neglectui.

Curia ſine factionibus vtendum. CAP: XXIII.

SÆuiſſimus noſtræ ſalutis hoſtis, ac nocẽdi cupidiſſimus

animos aulicorũ in ſtudia varia diuidere, ac pro ſua quemq; opinione vehementer afficere conſueuit, vt quod exempli cauſa producitur, hũc pro Gallia, hunc pro Hiſpania confligere paratum per oblataſq́; occaſiones in tetra peccata præcipitet. Et quidem mirum videtur, neque in Gallia, neque in Hiſpania ortos, neq; oriundos, adeò ardenter regni vniuſq́;, cum alterius exprobratione, ſtudium arripere, pertinaciterq́; tueri, vt in medijs quoq; plateis occaſiones importunæ laudis, & maledicentiæ captẽt, eaq́; de cauſa, & vitam, & animæ ſalutem in diſcrimen adducant. Temeritas eſt Chriſtianis hominibus diſſentanea, iuxta Apoſtolum Corinthioſq́; reprehendẽtem in hæc verba:

1. Cor: 1.

1. Cor: 1. *Hoc autem dico, quod vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi.* Carpsit homines in studia varia diuisos, quos malebat in vnũ Christum coalescere: quocirca alto cum sensu subiecit: *Diuisus est Christus?* quasi planiùs dixisset: Quorsum Christi corpus ex multis Christi cultoribus compactum varia opinione discerpitis? Hoc ipsum istis nationum diuersarum vnum Christi corpus componẽtium sectorib⁹ exprobrari posset. Neque ratio vlla potest obtendi, quæ affectum immoderatum honestet: nam quod à plerisque prętexitur, affici se in hanc gentem, quia cultior, fortior, religiosior est, illam verò odisse vt minus laude dignam,

fortasse probandum, vt alterã præ altera quis amet; minimè verò vt alteram oderit, maledictisq́; proscindat, vel vt quã impensius amat, intempestiuè cum alterius expressa, vel tacita vituperatione commendet. Porrò Corinthij Pauli studiosi, aliqua ratione subnixi sibi laudi vertere videbantur, quòd Pauli non Apollo filij forent, & tamen iactatio illa Paulo displicuit. Salubrius consilium est, porrectis diuinæ charitatis brachijs omnes cuiusuis generis amplecti, illosq́; sibi amicissimos ducere, qui omnium optimi, ac integerrimi sunt.

Curia non curiosè vtendum.
CAP: XXIV.

CVriositatis vitium à viris sapientibus multis nomi-

nibus reprehenditur. Tempus, rem scilicet pretiosissimã, bonis exercitiis præripit, animũ variè, ac noxiè afficit, caput rerum vtilium, diuinę præsertim sapientiæ studio destinatum, vanis imaginibus, ac mendaciis opplet, hominemq́ue totum de mente deducit. Quocirca mirum est, aulicos Christianos minimè paucos nihilò meliores in hoc genere videri; quàm Athenienses, qui ex hoc capite vituperantur, sicut scriptũ est: Acto: 17. *Athenienses autem omnes, & aduenæ, hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid noui.* Hinc efficitur vt per hebdomadas singulas totius orbis terrarum commentarios figmentis, ac suspicionibus refertos, quos Gazetas appellant, accipere velint.

Neque verò quieſcunt, ſed ſuperſtitioſo quodam politicæ diuinationis genere noſſe cupiunt, quid alij ſpeculatores de rerum ſucceſſu prædicant; atque in hunc modum farragine quadam cogitationum inconditarum abſq; numero ſubeuntium obruuntur. Quid de huiuſmodi voluptate proferam? Quanto eſſet conſultius, tot horas rebus dicare ſerijs, pijs, vtilibus? Breuis admodùm humanæ vitæ periodus eſt: Subſunt plurima diſcenda, quibus immortalis animus ad ſempiternam gloriam inſtrui, promouериq; debet: quomodò ergo Chriſtianus aulicus non animaduertit, ſe toto aberrare cælo, dum nouitatis illecebra permulcetur? Profectò qui eiuſmodi ſtudijs addicitur, Acto: 17.

Ignoto

Ignoto Deo, vt olim Athenienses aram erigit : ita quippe Deum colit, inexplebili rerum caducarum curiositate præpeditus, vt eum minimè cognoscat.

Curia non profanè vtendum. Cap: XXV.

PRofanus curieusus est multiplex, qualis ille, quo aulicus in studiũ rerum planè profanarum incumbit effectus disquisitor genealogiarum, & numismatum antiquorum, quorum imaginibus, ac inscriptionibus dispiciendis, ac intelligẽdis curam auctiorem, quàm obseruationi diuinæ legis impendit. Sedulitas hæc facilè indicat, quid in animo delitescat. Quid enim de homine Christiano censebimus, qui subterra-

n ea ſecreta rimatur, vt mutilas ſtatuas, parmulas vetuſtate exeſas, galeas contuſasque in loco honeſtiore, quàm Sanctorum reliquias collocet, multiſque millibus ſpectacula profana conuocatis admiratoribusque oſtentanda emptitat? Parum felix eſt, qui profanis oblectamẽtis capitur, longeque recedit à conſilio illo. Pſal: 36. *Delectare in Domino.* Partem quippe vitæ non modicam ethnicorum ritu tranſigit. Si autem ethnicorum ritu viuit, quid à Chriſto remunerationis expectet? Dilabitur tempus, mors feſtinat accedere, iudicium tremendũ imminet: qualis ergo dementia eſt, alta obliuione ſalutis æternæ curam deponere, & terræ viſcera ethnica ſollicitudine permeare? At dicet quiſpi-

am, se salutis curam neutiquã ablegare, sed animi gratia res antiquas, sine vllius offensione perquirere. Ceterùm quomodo Dei, salutisq́; suæ curam nõ abijcit, qui ex professo profanæ antiquitati plurimum, Deo, animæq́; curæ tam exiguũ tempus attribuit? Quomodo nulla timetur Dei, ac proximi offensio, vbi homo Christianus profanis curis tã seriò se ipsum implicuit? Res ad trutinam diuinæ legis expendenda est.

Curia non superstitiosè vtendum. CAP: XXVI.

SVperstitio multiplex curiã solet inficere, qualis est diuinatio futuræ vitæ à natali accepta, qualis item praedictio mortis principum, quæ varijs ex causis non exoritur, sed ex-

primitur. Qua certè in prædictione culpa duplex vitanda, altera quæ in ipsa prædictione inest nullo fundamento subnixa, altera, quæ ad affectum pertinet, qui eiusmodi vanis obseruationibus irritatur, & pascitur. Sanè quod ad superstitiosum præfandi genus spectat, exploratum est, nullam certam signorum, & euentuum connexionem piè, vel prudenter asseri posse, rebus theologicè, ac philosophicè perpensis: qualis enim connexio, exempli gratia, inter percussum fulmine, arcis fastigium, principisque morté reperitur? Quòd si mors alicuius principis circiter ictũ fulminis aliquando incidit; quis non perspiciat, ex fortuito euentu nullum argumentum firmũ duci posse? Profectò le-

uitatis argumenta plurima inde promuntur, neque culpa vacat impenſum coniecturis tempus, quod curis alijs deberet impendi. Iam verò, ſi de affectu ſermo fiat, qui vanis obſeruationibus ſtudent, facilè ſignificant, cupere ſe, quod coniectant, quod turpe videatur, neceſſe eſt. Viros graues, atq; cordatos decet, prædictiones vanas aſpernari, ſpontaneoſq; hos mendaces vates à ſuis aulis depellere.

Curia non ſcurriliter vtendum. Cap: XXVII.

SCurræ, qui appoſitè ad riſum excitandum, verba, ſententiaſque confingunt, principumque aulas, & menſas frequentant; ignauum hominum genus eſt. Cui quaſi contiguum

succedit genus alterum, quod tametsi institutum illud infame non profiteatur, proximè tamen accedit, & facetijs, scommatibus, satyricoúe sermone omnia permiscet, vnde sibi victum fortasse cōparet. Exploratam est, quod in aluearibus cernimus, hoc in curia spectari, esse videlicet homines inutiles abliguriendis aliorum obsoniis intentos, æquè ac fucos apium mellificio inhiantes, qui vno dumtaxat bombo gloriantur. Bonus aulicus ab hoc studio longè debet abesse, quod cum vitæ integritate, ac status decoro cōnecti minimè valet. Certè scurrilitas ab Apostolo reijcitur, vt quæ Christianum hominem neutiquam deceat. Eph: 5. Quomodo enim deceat inanis illa verborum effusio,

quæ prudentum virorum iudicio mentis leuitatem arguit, neq; cum pietate cohæret: Qui ergo ſaluti, ac honori ſuo conſulit, vanitatem hanc procul arcebit.

Curia non verboſè vtendum.
Cap: XXVIII.

PAuci fortè aulici loquacitatis vitium penſitant, vel id eſſe ducunt, à quo abſtinẽdum ſit. Eo quippe proceſſit vitæ licentia, vt nihil mali ſe admittere plerique cenſeant, quantumuis linguæ habenas laxent, dummodo non peierent, mentiantur, aut detrahant alienæ famæ, vel alia id genus linguæ peccata perpetrent. Errant verò illi grauiter, cùm ſcriptum ſit: Prou: 10. *In multiloquio non deerit peccatum.* quod crebris ex-

perimentis asseritur. Et quidem res per se ipsa perspicua est: Si enim, vel qui præmeditati loquuntur, vix ita verba trutinant, vt aliquid reprehensione dignum non excidat, tametsi vitæ integritate, prudentia, & doctrina præcellāt: quid ij non peccent, qui absq; consilio vllo, tanquam per inexploratum mare vela explicant, & arrepta vndecumq; ansa cupidissimè verba faciunt, neq; loquendi sitim explere possunt? Nihil istis molestius, quàm silere, vt eis aptè congruat illud Eliu verba facere cupiētis. Iob 32. *Plenus sum sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit. Loquar, & respirabo paululùm.* Conceptum sermonem repri-

mere nequeunt, & obſerata ratione claustra non tam aperiunt, quàm perrumpunt. Omnia permiſcent, aliis inuiſi fiunt, quorum capita obtũdunt, propriæque existimationis iacturam faciunt, cùm eò minus idonei ſeriјs negotiis credantur, quò vberiùs, leuiuſque loquuntur. Nimirum cauſarum deciſio grauium, ſenſa multa, verba pauca, perpenſaque requirit, eaque de hominibus tacitis perſuaſio à populo cõcipitur, vt dum illi labia diducunt, oracula reddere videantur. Ergo in curia parce loquendum.

Curia veraciter vtendum.
CAP: XXIX.

QVàm ſit viro aulico ad placendum Deo, ad fidem ſibi conciliandam, ad officij par-

tes explendas opportuna veritas, tam est per se compertum, vt assertore non egeat. Erit autem ad rem veritatis honestatem, ex opposita mendacij turpitudine perpendere: Vt enim mendacium honestari vlla de causa nequit, ita veritas à natiua pulchritudine detorqueri non potest. Quod vero ad hominum consuetudiné attinet, manifestum est, aulicum mendacem infamiæ notis infici, bonorumq; virorum amicitia indignum existimari. Si autem de officio deferendo, vel magistratu gerédo sermo fiat, quis vnquam suffragetur ei, qui vel cùm vera promit, est de mendacio suspectus? Certè non. Christus modò, qui est ipsa veritas, sed gentes vniuersæ quocumque nomine censeantur,

mendaces homines tanquam proditores intuentur: quos si ad mendacij consuetudinem prolapsos videant, nihil eis bonæ spei superesse videtur. Neque abs re, cùm scriptum sit: Psal: 3. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.*

Curia sine nouis inuentis vtendum.
CAP: XXX.

VT nouorum dogmatum ab scholis, ita nouorum rituum inuentores à curia pellendi essent, nõ inquam inuentores piarum consuetudinum, sed vanorum rituum, aut morum, quorum origo malorum germinum seminarium est. Constat nempe vitius hominis inuentum in holosericeis, auroué textis vestimentis, in mensæ lautitia, in domus apparatu

incredibili æmulatione ab aliis arripi, immodicisq; accessionibus augeri: vt quàm difficillimum sit, imitationis libidinem compescere. Iam verò quis non perspiciat, inuenta hæc Reipub. officere, cuius vires atteruntur, salutiq; animarum, quæ ijs cupiditatibus affectæ à cultu pietatis longè abducuntur? Profectò recenseri nequeunt mortalium inuenta luxui, & voluptati destinata ijs potissimùm in locis, vbi parũ pia, sed perspicacia ingenia excoluntur. Sat ergo sit, abusus in morem inductos latè serpere: quorsum tamen accuratum noua excogitandi studiũ, quod à Christiana disciplina respuitur.

Curia non diu vtendum.

CAP: XXXI.

Pruden-

PRudentes, pijq́; milites, ac mercatores nonnulli, antequam senescant, à castris, nundinisq́; desistunt, præsertim vbi satis viatici ad residuum vitæ tempus comparatũ est. Expedit quippe, se se laqueis solutis, vel diruptis eripere, ne in agone supremo præfocentur. Consilium hoc aulicis saluberrimum est; accedun tq́; exempla permulta eorum, qui senio confecti miserrimè in aulis intereunt, cùm possent non incommodè proprijs in ædibus piè, ac tranquillè defungi. Curia, velut comœdia quædam, est, cui aulici spectatores, & auditores intersunt, cuius voluptate allecti lapsum prolixi temporis minimè deprehendunt, totasq́; interdum noctes incœnati, insomnesq́ue perdurant.

Qua-

Quapropter vel inuiti abscedant opus est, ne cunctatio diutius protracta tempus præmeditationi mortis, & conscientiæ expiationi adimat, seroq; querantur, se imprudenter egisse. Porrò vereor, ne plerisque inclinatæ iam ætatis aulicis congruat illud, quod Israëli obiectum est: Deut: 32. *Gens absque consilio est, & sine prudentia: Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.* Non ineptè cecinit quidam:

Regum sollicita quicumque senescit in aula,
Aut furit, aut vltro concupit esse miser.

PARS SECVNDA

DE CONSILIIS AD VITAM PIE INSTITVENDAM.

Conſilium I. De proponendo pietatis ſcopo.

REX quidam ætate hac planè prudentiſſimus tanti conſilium fecit, vt diceret, placere ſibi minus fortuitam victoriã, quàm exercitus cladem, quæ conſilio præuio contigiſſet. Nimirum ſecundi euentus vbi conſilium defuit, non ſunt argumenta virtutis. Debet ergo aulicus, qui virtutes Chriſtianas colere decernit, conſilio regi: cui pro-

inde primum consilium esto, vt dum in curiam pedem infert, non se præceps in pelagus negotiorum immergat, sed pietatis scopum sibi præfigat, & consultet, qua potissimum ratione genus vitæ, quod suscipit, pietati subseruiat. Si enim pium sibi scopum minimè proponat, perinde aget, ac si ædificium absq; fundamento moliatur, quod extremæ dementiæ tribuitur. Propositus autem pietatis scopus ab eo peti nequit, nisi omnino statuat, se nihil ausurum, quod cum diuinæ maiestatis cultu ægrè cohæreat: non opes, non honores, non mortalium gratiam aucupaturum, accepturumúe, nisi quatenus ad vitam piè ducendam conferre crediderit. Hoc sanè consilium tanti ponderis

eſt, vt pium, prudentemque aulicum ab impio, ſtultoque diſcriminet. Pius videlicet, ac prudens ſic opus auſpicatur, vt honeſtiſſimi finis gratia actus obeat ſuos, ad proportionem expenſos, atq; per lineam rectam iuſtitiæ ad ſempiternæ felicitatis lucra directos. Stultus verò finis honeſti neglector, ordine prępoſtero res permiſcet, dum diuinis humana, ſpiritualibus temporalia præfert: & abſque directione, ac proportione vlla, immoderatis æſtuat deſideriis, mortiferiſque ſe plerumq; peccatis implicat, dum voluntas licenter fertur, quò immodicus fluxorum bonorum appetitus impellit, quod à paucis obſeruari animaduerto.

Consilium II. De Sacramentorum vsu.

PIetatis scopo præfixo prima boni aulici cura sit, vt medijs illis vtatur, quæ Christus ad pietatem alendam instituit, cuiusmodi sunt sacramenta, quibus animus ad expugnanda vitia, & virtutes perquirendas armatur. Neque enim sibi constat, qui finem sibi ob oculos statuit, mediaque negligit, vel segniter vsurpat. Qua profectò in re planè grandi, mirũ est, quàm sibi malè consulant pleriq; aulici, qui negotiorum fluctibus se obrui causantur, ne pœnitentiæ sacramento frequenter expientur, sacramque Eucharistiam octauo, vel quintodecimo quoque die sumant: ne alios commemorem, qui

menſes totos à ſacramentis abſtinent. Ergoné tam cæcè aberrét, vt minimè diſpiciāt quantopere ſibi noceant? in dies ſingulos peiores euadunt, acies mentis obtunditur, animus obcœcatur, cor obdureſcit, ſenſus ingraueſcunt, infeliceſq; homines cæleſtibus auxilijs ſpontè reiectis in oblectamenta mundi, pecudum ritu procumbunt. Quid, quòd Sacramentorū deſuetudine, altaq; Dei obliuione eò pertingunt, vt quò longius remedia procraſtinant, eò difficilius, vel periculo mortis vrgente illa requirant? Porrò, vt ſacramenta cætera ſileam, credo equidem, ethnicus aliquis de veritate Euchariſtiæ monitus, recenterque conuerſus, ac ſententiam rogatus, reſponderet credere ſe, Chriſtianos Eu-

charistico pane quotidie ali, incredibiliq; stultitię vertendum esse, si quis mensam illam non creberrimè frequétet, qua Deus in æterni amoris fœdus mortales tam humaniter accersit. Quæreret ille fortasse, an liceret vel ipsos viros seraphica puritate nitentes, quoties vellent, accedere. Cæterùm mensam illam à quoquam rogato deseri, ægerrimè sibi persuaderet. Et tamen eò aulici non pauci prolapsi sunt, vt vix ter, quaterué per annum difficulter accedant, neque flecti possint, vt curiæ damna conuiuij illius crebritate compensent. Hi serò sapient.

Consilium III. De orationis studio.

INter alia bona, quæ aulici

suæ salutis immemores profunda obliuione sepeliunt, studiū orationis recensetur. Quod adeò verum est, vt ne quidnam rei sit oratio pleriq; nouerint, quasi res minimè necessaria foret, vel Christus eam in Euangelio non impensè commendasset. Mirum est profectò, viros ingenio perspicaces, & orandis principibus assuetos, vel inclinata iam ætate nondum didicisse, quemadmodum Deus orandus sit. Porrò prætexere nequeūt, se oratione parùm indigere, cùm inter discrimina multa versentur, à quibus nemo vnquam euasit incolumis, nisi quem propitius Deus eripuit. Si autē salus à Deo requirenda est, quomodo vitam feliciter ducet, qui Deum obsecrare minimè consueścit, aut

nouit? Ediſcant ergo aulici tempeſtiuè modum orandi, & ſummo mane per horam ſaltem dimidiam diuinę maieſtati cogitationum & affectuum primitias offerant, vt toto dierum excurſu à clementiſſimo Deo dirigantur, & multiplicia tartari, mundiq; ſpicula clypeo diuinę protectionis elidant, vel eludant. Conferant de re tanta cum viris rerum diuinarum conſultis, vt ab eis edocti, eo ſaltem affectu, quo mortales principes ad ſua vota conantur inflectere, regem immortalem deprecentur.

Conſilium IV. De præſentia Dei.

VIX dici poſſit, quàm ſit apud mortales exigua rerum diuinarum ſcientia, quàm rara, vel certè neglecta mentio.

Quis enim inter aulicos certam aliquam rationem inijt iuuandæ memoriæ, vt artificio aliquo vtatur, quo Dei amoré, ac timorem inter negotia recolat, ne vllo peccato fœdetur? Porrò paucos inuenias, qui de re tanta cogitarint, nedum rei momentum expenderint. Caput innumeris imaginibus, & bonorum temporalium curis implent, soliq́ue Christo locus non superesse videtur. Sanè mirum est, animos cælestis sapientiæ studio destinatos, alia pene omnia incredibili sollicitudine velle complecti, & perquàm raró meminisse summi, ac sempiterni boni, quo prospe rari possent. Absit à cordatis aulicis obliuio hæc, quæ præter ingrati animi culpam, futuram infelicitatem portéd it. Curent

potius diuinæ maiestatis vbiq; præsentis identidem recordari, infinitam potentiam vereri, se se frequenter ei submittere, opem postulare: certoque sibi persuadeant, curam hanc esse bonorum fructuum feracissimam, siue de peccatis præcauendis, siue de piis actibus obeundis, siue de appetitu effræni coërcendo, siue de virtutis arduitate superanda sermo fiat. Si enim semel animo altè impressa fuerit Dei præsentia, id planè cõfert toti homini, quod exemplo familiari mortalium principum præsentia famulis adstantibus imprimit. Ij quippe, tametsi intemperantes sint, quamdiù coram principibus agunt, modestè admodum se totos coaptant, ne quid incompositum in corpore, vel gestu

ſe prodat, quo ijs diſpliceant, quibus placere ſummopere cupiunt. Ad hunc ergo modum, qui Deum præſentem contemplantur, angelico more internos, externoſque actus proportione mira exercent, ipſoq́; intuitu, inceſſu, ſermone, totiuſque corporis moderatione facilè indicant, ſe maieſtatem diuinam mente perttactare, attentèq; diſpicere, ne quid indecorum admittant.

Conſilium V. De virtutum actibus internis.

AVlici ſapientis eſt, ita erga temporalem affici curiam, vt priore loco ponat æternam, ac proinde inter ipſa negotia, quæ gerit, frequentibus deſiderijs ad cæleſtem ciuitatem aſpiret. Neque enim fu-

ſtendum eſt, cùm omnino conſtet, poſſe illos abſq; animi tædio, vel bonorum temporalium decremento, pietatem augere, actuſq; vti diximus, virtutum, nõ in otio tantùm proferre, ſed ipſis quoque negotiis temporalib⁹ intertexere, multiſque ſpei, diuini amoris, contritionis, humilitatis affectibus animum excolere, ius æternæ hæreditatis acquirere, & multiplices victorias de infeſtiſſimo noſtræ ſalutis hoſte referre. Qua de re cum viris conſultis agendum eſt.

Legatur pars 3. Vbi formulæ internorum actuum præſcribuntur.

Conſilium VI. De virtutum actibus externis.

Eò licentia progreſſa eſt, vt parùm timorati nonnulli

externos virtutum actus obire erubeſcant, tanquàm indecorum aulico ſit, dum fuit iniuria laceſſitus, molli reſponſo iratos lenire, preces frequentare ſacras, viros ſanctitate eximios conuenire, hoſpitales domos petere, de contẽptu mundi verba facere, aliaque huiuſmodi, quæ, prolixum foret, percenſere. Ceterùm error enormis eſt, hæc refugere, omittere, vel intermittere ob iudicia mortalium, quæ Chriſti iudicio minimè congruunt. At hypocriſi vertitur externus pietatis cultus, vel etiam ambitioni, quaſi ea ſanctitatis imagine facilius in ſedes primas aſcendatur. Verùm argumentum hoc pios animos non deberet à propoſito deducere. Si enim ſyncerè ac perſeueranter

agant, feliciter proficient, & hominum commenta ipso vitæ inculpatæ tenore refellent: vera quippe virtus, licèt malis suspecta videatur, qui de alijs bene opinari nesciunt, temporis decursu adeò constanter splendet, vt nebulas omnes à detractoribus offusas dispellat, suique ipsius assertrix, ac testis locuples luculentis signis proteruos quoq; reuincat. Sed aulicus Christianus habet altiora, quæ consideret, Christum videlicet spectatorem, ac remuneratorem. Habet exempla principum pijssimorũ, qui externis actibus, contempta mũdi censura, propalant quid internè animo versent, dum inopes alunt, nudos vestiunt, ære alieno grauatos absoluunt, sacramenta frequentant, ieiunijs

corpus subiugant, precibus assuescunt, & multarum meritis virtutum vitam, quasi polymitam iustitiæ vestem sibi contexunt.

Consilium VII. De mortificatione.

MIrabitur fortasse Lector palatinam institutionem hanc tãquàm affectibus, & moribus aulicorum dissentaneam. Ecquis enim in curia de mortificatione passionum, de abnegatione proprij iudicij, ac voluntatis cogitet? Porrò peregrinum doctrinæ genus plerisque videbitur. Verùm si proprium vitæ institutum explo rent, comperient profectò, se perenni quadam mortificatione torqueri, multoq; mitiora ab eis hoc loco requiri, quàm quæ ipsi mundi iugum sponte

ſubeuntes perferunt. Quoties, rogo, incommodè pernoctant, vel abnoctant, vt placeant ijs, quorum potentiæ, vel gratiæ innituntur? Quoties ſolitas cibi horas, vt ijs aſſiſtant, ſtomacho languente tranſiliunt? Quoties opinionem propriam ſupprimunt, vel pernegant, ne ab aliis, quorum aucupantur opem, diſſentire credantur? Quoties aliorum placita, vel exercitia, ſe probare, cupideq; arripere multo cum voluntatis reniſu cõfingunt? Si ergo hæc, aliaque plurima mundi gratia peruincunt; cur eis nouum dogma videatur, mitiorem aliquam mortificationem ſalutis æternæ cauſa ſuſcipere? Porrò ſine valetudinis, lucri, vel exiſtimationis damno, poſſent illi in cibo potuq; ſumendo tan-

tillum appetitui ſubtrahere, in ſermone familiari ab altercatione deſiſtere, vel etiam modeſtè cedere, in lecto ſternendo culcitras nimirùm molles reijcere, in veſtitu cultum nimis pretioſum, vel profanum excludere, atque in hunc modum in media curia Chriſti mortificationem comite meditatione vitæ cæleſtis exercere. Etenim noui ego aulicos paucos hæc fidiſſimè explentes: doleoq; vicem aliorum, qui de diſciplina hac id planè reſpondere poſſunt, quod de ſapientia mare apud Iob. Iob 28. *Abyſſus dicit: non eſt in me; & mare loquitur: Non eſt mecum.* Et quidem ſi Chriſti abſit diſciplina, abſit & ſapientia; quid aulicis proſit mundi proſperitas confeſtim interitura?

Consilium VIII. De pia lectione.

SVnt aulici plerique variæ lectionis, ac politioris litteraturæ cupidissimi, quibus persuadere vellem piæ lectionis studium, quod est immensi boni feracissimum. Mollitur animus ad sensa diuina cõcipienda, cælestibus flagrat desiderijs, sordet ei mundi gloria, intima perfunditur lætitia, castaque voluptate penitus illapsa, alto cum mundi neglectu de summo bono conquirendo, regnoque cælorum expugnãdo, prudentissimè cogitat. Exprimi nequit quàm sit salubris piorum librorum lectio, quæ de pectorib⁹ quoq; durissimis victorias perillustres retulit, inopinatoq; motu ex aulæ penetralibus ad monasticã disciplinam

palati-

palatinos traduxit. Sanè cùm Treuiris Circēsi spectaculo populus teneretur, duo aulici, occasione lectionis libri pij, in quem vnus inciderat, igne cælestis desiderij adeò conflagrarunt, vt ipsa lectionis hora, ipsoq; loco spem gratię principum & quicquid mundus adorat, ipsas etiam sponsas intactas reliquerint, seseque totos, abiurato seculo, diuino cultui exemplo miro deuouerint, quod ab Augustino memoriæ proditum est. *Confes: 8. c. 6.* Si ergo pius liber fortuitò arreptus eos pietatis stimulos inopinis lectoribus infigit; sperandum profectò lectores præmeditatos, & cupidos vim diuinam è pia lectione concepturos, qua feliciter proficiant. Quocirca deberent boni aulici

modicum tempus alijs negotiis ereptum, quotidie piis libris impendere, vt præberent cor molle Christo, qui altè seipsum imprimeret. Experiantur, rogo, rem hanc per dies aliquot, fruanturq; piæ lectionis suauitate: spero enim eos vel ipsa delectatione capiendos, nam,

Trahit sua quemq; voluptas.

Consilium IX. De Eleemosyna.

PEccarat Chaldæorum Rex Nabuchodonozor; cui Daniel, Dan: 4. *Rex, consilium meũ placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime.* Hoc ipsum consiliũ aulicis saluberrimũ est, vt quo affectu inopes prosequuntur, à Deo excipiãtur, qui misericordiam liberaliter repensat. Eleemosyna peccati incendium extinguit, & è sinu pauperis

clamitat peracutis vocibus,quę in Dei ſinum ocyſſimè perferuntur. Aulicus ergo, qui expiari cupit, & lucrum augere, ſit omnino miſericors, & pro facultatis modo largè, largiuſúe refundat: nam tot teſſeras collybyſticas ſpirituali cambio tranſmittit in cælum, quot eleemoſynas erogat:quod quidem negotiationis genus caſtiſſimum eſt. Solent viri genere, induſtriaq́; clariſſimi, in caſtro aliquo, opidoúe natali, à curribus,lecticis,ſplendidoq́; apparatu abſtinere, vt facto per annos aliquot pecuniæ cõpendio,curiam gloriosè petãt, liberaliuſq́; ſe ipſos, aulam, & famulitium exornent. Hoc ego conſulerem Chriſtiano aulico de cæleſti curia cogitanti, vt parciùs viueret, opeſq́ue ad

amplissimos͞ ciuitatis Dei honores in sinum inopum reponeret, quibus inter patritios, qui scripti sunt in libro vitæ, mirificè exornatus incederet. Infelix cui doctrinæ huius obrepsit obliuio, in cassùm quippe fluxas coaceruat opes. Psalm: 48. *Quoniam cùm interierit non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius.* Rectè dictum: Descendet: suo enim ponderẽ deorsum fertur.

Consilium X. De spirituali magistro.

NOn est æquã rerum æstimatio, si aulicus magistrũ exquirat, à quo mundi prudentiam accuratè perdiscat, negligat verò animi ductorem, ac magistrum quærere, à quo cælesti prudentia instruatur. Ec-

quis enim illum æstimatorem appellet æquum, qui de luto variè formando perquàm seriò, & de auro conflando perfunctoriè cogitat, cùm ei liberum sit, ingentem luti, vel puri auri vim pari labore congerere? Aulicis permultis animi cultura fortuitò succedit, dum confessarium modò hunc, modò illum adeunt, neque inuenire satagunt virum rei bene consultum, cui status, vitæque totius rationem exponant, & cuius consilio negotia gerant, moresq́; reformẽt. Porrò consilium hoc de magistri delectu capita omnia ad vitam piè instituendam requisita complectitur, vt patet ex appositis ad interrogata responsis, ac velut totidem oraculis, quæ diuina luce affulgente reddantur, ob

animi demiſſionem, qua poſtulātur. Quapropter, qui multiplices vitare laqueos, implexa diſſoluere, per viam tutam incedere, merita cumulare, conſcientiaq́; pacata vitam in caſto Dei timore, amoreq́; ducere optat; ſe ipſum velut nauem in media procella dirigēdam idoneo nauiculario credat, ne fluctibus negotiorum conuerberatus, repentinoq́; aliquo vortice correptus intereat. Etenim exploratum eſt, monitum hoc à paucis aliquot omni exceptione maioribus obſeruari: neſcio autem cur à tam multis reſpuatur, quos oporteret non eſſe ſuæ ſalutis immemores. Cæterùm Matt:7. *Arcta via eſt, quæ ducit ad vitam*, quam proinde à paucis percurri, minimè ambigendum eſt.

Consilium XI. De spiritualibus exercitiis.

SOlent pij, ac timorati aulici assuescere quotidie spiritualibus exercitijs in ordinem redactis, & statui suo attemperatis, quæ à perito Confessario præscribuntur. Nos in principum instructione nuper in lucem edita exercitia pauca, selectaq; posuimus, quibus aulici, si placeat, vti poterunt, in quibus attentio mentis, tener affectus, & perseuerantia commendatur.

PRÆFATIO IN Tertiam Partem.

SÆpe cum viris planè grauissimis de internis virtutũ actibus disserui, expendiq́; quàm sint ad animæ salutem appositi. Cæterùm non satis fuerit, de re tanta verba fecisse, cùm pateat, non esse vsque adeò multos, qui actus illos frequentent, vel certè norint, qua ratione producendi sint. Hac ergo de causa, eos seorsim è nostra instructione nouitiorum excerptos hac tertia parte tradere constitui, vt sectatores curiæ actuum ipsorum forma, facilitate, ac suauitate allecti, eos in mediis aulis, in plateis, in vijs taciti exercere assuescant. Quibus præsertim commendo quatuor fidei, spei, amoris, & contritionis capita, quibus ad euentus varios, sed ad supremum præcipuè mortis agonem animus ar-

matur: quæ me ratio impulit, vt in arte noſtra bene moriendi, ea quatuor capita fusè perſequerer.

Præmoneo hîc non ſat eſſe, ad veros actus virtutum producendos eos, vti iacent, mente concipere, crebroq́ repetere; ſed opus eſſe, affectum excitare, vt verbis ore prolatis, intuſué conceptis animus generosè conſentiat.

PARS TERTIA DE VIRTVTVM ACTIBVS INTERNIS.

Actus Fidei. Cap: I.

AVCTOR Fidei Iesu Christe, firmissimè credo, vera esse õnia, quæ te reuelante credit Sancta Mater Ecclesia: & pro assertione hac libenter moriar.

Impossibile est, veracissime Domine, aliquid falsum Ecclesiæ tuæ à te reuelari: quod morte testabor.

Omnino verum est, tres esse sanctissimæ Trinitatis in vna diuinitate personas: pro qua

veritate occumbere desidero.

Verum est profectò, clementissime Domine Iesu Christe, te Deum & hominem, sed vnam tantùm personam esse: atque vtinam pro hoc asserto dirissimè comburar.

Certè verum est, te clementissime Domine Iesu Christe, Deum & hominem perfectum in Sacramento altaris existere: quod ego per medios gladios, & ignes profitebor.

Actus Spei. CAP: II.

Clementissime Deus, firmissimè spero, me tandem ex auxilio tuo, & bonis operibus gratia tua præstitis, gloria sempiterna fruiturum.

Tametsi grauissima peccata commiserim, liberalissime Do-

mine, proculdubiò veniam indulgebis.

Quamuis ad horas ſingulas in multas culpas deformiter laberar, certè Chriſtianam perfectionem, te iuuante parabo.

Etiam ſi licenter nimis grauiora peccata perpetrarem, tu, mitiſſime Ieſu Chriſte, educeres me de lacu miſeriæ.

Quanquam ſolus ego peccatorum omnium, quæ ab ineunte mundo commiſſa fuere, reus eſſem, tu benigniſſime Deus, libenter ignoſceres.

Spero equidem, tuo munere, miſericordiſſime Domine, omnem à me vitæ huius difficultatem ſuperandam, & in terra viuentiū me ſemper victurum.

Si conſiſtant aduerſum me caſtra, & exurgat contra me prœlium extremum, ac inferni

portis

portis videar propinquare, adhuc miſericordiam tuam magnam expectabo.

Actus amoris Dei. CAP: III.

DVlciſſime Deus, oro te, vt cordis mei principatum geras,

Amantiſſime Domine, ſacrifico tibi præcordia mea.

Optatiſſimum bonum meum abſit, vt aliquid amẽ, præter te.

Suauiſſime Deus animæ meæ, te ſolum quæro patrimonium meum.

Amabiliſſime auctor vitæ meæ, ſacrifico tibi viſcera mea.

Specioſiſſime ſupra omnem mundi pulchritudinem, vre me incendio decoris tui.

Sereniſſime princeps cordis mei, trahe me poſt te.

Nolo rex forma præstantissime aliam hæreditatem, nisi te.

Discedant à me, splendor illustrissime animæ meæ, affectus omnes peregrini, vt totis visceribus requiram te.

Viue potentissime Imperator cordis mei, & dominare sicut decet te.

Sede, excelsissime Domine; in æterna sede Maiestatis tuæ.

Bene est, opulentissime Deus viscerum meorum, vt sis felicissimus intra te.

Placet mihi certè, sempiterne rex, vt regnes in æternum & vltra.

Vtinam purissime splendor cordis mei, possem subdere tibi omnia colla filiorum Adæ, vt requirerent solam pulchritudinem tuam.

Vtinam innumera millia

cordium, quotquot tibi placuere, vel placere poſſunt, ipſe poſſiderem, vt immẽſis tui deſiderijs æſtuarem.

Da mihi dulciſſime Deus, vt nihil mihi placeat, præter decorem tuum.

Actus Amoris proximi.
CAP: IV.

VTinam, Clementiſſime Deus, peccatores reſipiſcant, & requirant te.

Fac, Domine benigniſſime, vt qui Eccleſiam oppugnant, ſe dedant Vicario tuo.

Per viſcera miſericordiæ tuæ obſecro te, vt qui terrenas dignitates ambiunt, potiùs aſpirent ad te.

Conuertantur, precor te, mitiſſime Deus, quos voluptas carnis illexit.

Fac amantiſſime Domine, vt auari omnes affectum diuitiarum traducant ad lucra dilectionis tuæ.

Actus Contritionis. CAP: V.

MIſericordiſſime Deus, deteſtor peccata mea propter te, ac decerno potiùs interire, quàm in poſterum peccare.

Clementiſſime Domine, iniquitatem meam, quia tibi ſoli peccaui; odio habeo, & abominor: legem autem tuam diligere, nec vllo modo tranſgredi propono.

Execror, mitiſſime Deus, peccata mea, quia tibi diſplicent, & vindictam de illis pro te ſumere ſtatuo.

Vtinam, benigniſſime Domine, priùs occubuiſſem, quàm

peccassem: potiùs moriar, quàm te leuiter offendam.

Displicet mihi valde peccatum meum, dulcissime Deus: absit vt culpam vllam deinceps admittam.

O suauissime Deus, quis posset peccata præterita proprio cruore delere; pro vniuersis mundi bonis, ne venialem culpam committam.

Vtinam amantissime Deus, omnes inferni cruciatus potiùs tolerassem, quàm tibi displicuissem: potiùs gloriæ fruitione priuer, quàm te offendam.

Actus Humilitatis. Cap: VI.

Mitissime Iesu Christe, profiteor coram te, esse me vniuersorum hominum vilissimum.

Nemo est, benignissime Do-

mine, tam tibi ingratus, & infidelis, ac ego.

Latrones ipsi, & sacrilegi, ô misericordissime Domine, perfectiùs tibi famularentur, si eos, ac me, tot, & tantis beneficijs affecisses.

Nihil noui, neque amo, clementissime Domine, nisi terram: & propterea non sum dignus aspicere cælum, nedum ingredi.

Animalia omnia, pro captu suo, Domine, tibi appropinquant: solus ego infinita vitæ meæ turpitudine à te recedo.

Deformior certè sum, Domine, ob culpas meas, omnibus leprosis, & vlcerosis, qui sanie fluunt.

Profectò, piissime Deus, ego deberem in sterquilinio iacere, à cæterorum hominum conui-

ctu sequestratus, ne illos peccatorum contagijs inquinarem.

Absit à me Domine, vt velim ambulare in magnis, vel mirabilibus super me.

Vtinam, æquissime Deus, vniuersi homines cognoscerét vilitatem meam, & despicerent me.

Vtinam multis ignominijs exprobrarent mihi homines indignitatem meam, Domine, vt spernerer propter te.

Actus Mansuetudinis. *Cap: VII.*

MAnsuetissime Iesu Christe, certissimè statuo, quoties læsus fuero, me quasi agnũ coram tondente futurum.

Dulcissime Domine, si pungar, & importunè tenter, dono tuo, læsoribus arridebo.

Suauiſſime Deus, etiam ſi expolier, ac cædar ab inferiore quouis, amoris ſigna exhibebo.

Clementiſſime Domine, abſit à me, vt ob vllum damnum, contra amabilliſſimos proximos meos excandeſcam.

Mitiſſime fili Dei, ſi quis me tentauerit, lætabor ſuper exercitia illa, ſicut qui inuenit ſpolia multa.

Benigniſſime Domine, ſi quando vexatus à proximo fuero, obliuiſcar mei, & compatiar illi propter te.

Actus Abſtinentiæ. Cap: VIII.

TEmperantiſſime Ieſu Chriſte, decerno, eſca, & potu eò tantum vti, vt natura ad ſeruiendum tibi conſiſtat.

Nolo, mitiſſime Domine, vllam in menſa voluptatem percipere.

Abſit à me Domine, vt lauta vel vllo modo palato ſuauia quæram.

Vellem dulciſſime Deus, vt omnia, quæ ſumpturus ſum, abſynthiũ ſaperent, propter te.

Propono amantiſſime Domine, cor à menſa ſubtrahere, ac lectioni ſacræ admouere.

Propono, Domine, corpus fame, ac ſiti vexare propter te.

Vtinam, benigniſſime Ieſu Chriſte, felle quod guſtaſti, omnia mea prandia condiantur.

Actus Caſtitatis. Cap: IX.

PVriſſime, ac amore toto digniſſime Deus, conſtituo ab omni oblectatione abſtinere propter te.

Caſtiſſime fili Virginis, etſi abſque culpa, omnibus carnis voluptatibus, quas homines af-

fectant, frui possem; me ab eis vigilantissimè continerem.

Candidissime Deus, cordis mei, non modò carnis delectationes respuo; sed imagines quoq; formosorum corporum concipere nollem.

Amabilissime Iesu Christe, pango fœdus cum oculis meis, me rerum corporearũ elegantiam non intuiturum.

Suauissime decor animæ meæ, certò scias, me à rebus corporeis, nec tactu, nec auditu, nec aspectu, nec alio modo (quoad mea fragilitas feret) vllam oblectationem percepturum.

Dulcissime Domine, non tantùm oblectamenta carnis non recipiam; sed quod ad me attinet, neque spiritus delectationes requiram.

Actus Patientiæ. CAP: X.

PAtientiſſime Ieſu Chriſte, quicquid laboris mihi vnquam acciderit, propter te patienter feram.

Clementiſſime Deus, ſi tentationibus exercear, pectus firmum opponam.

Benigniſſime Domine, ſi tartarus deſæuiat, conſtãter ictus excipiam.

Dulciſſime Deus, ſi mœror importunus ingruat, nulla ratione me deijci feram.

Amantiſſime Ieſu Chriſte, ſi morbi ſubeant, omnia tædia, dolores, anxietates fortiter exhauriam.

Suauiſſime Deus, ſi totius corporis contritio, membrorũ diuiſio, ignis, & quæuis acria tormenta inferantur, inuictè conſtabo.

Optatiſſime Deus, ſi hominum mores aduerſi, & faſtidia moleſtiſſima contingant, pacata mente conſiſtam.

Iucundiſſime Ieſu Chriſte, ſi me ariditate, diuturnaq; repulſa exerceas, libenter pœnam amplectar.

Actus Gratitudinis. CAP: XI.

DVlciſſime Deus, habeo tibi gratiam, pro immenſis tum naturalibus, tum ſupernaturalibus bonis, quibus me ſemper cumulas.

Miſericordiſſime Domine, quid tibi pro creatione, conſeruatione, redemptione, iuſtificatione, præſeruatione, auxiliis, inſpirationibus, reddam?

Amantiſſime Domine, quid pro malis, quæ non committo, rependam, cùm tot ſint bene-

ficia, quot in mundo perpetrantur peccata?

Benigniſſime Domine, quid pro bonis operibus, verbis, cogitationibus te donante, à me conceptis, & præſtitis referam? Quippe, qui niſi te largiente nihil boni cogitarem?

Optatiſſime Deus, hac ipſa hora, vt cōmerui; flammis inferni comburerer, & beneficio tuo liberatus ſum: quid ergo tibi retribuam?

Liberaliſſime Domine, contuliſti in me ius hæreditatis æternæ (vt ſpero) quid agam?

Fideliſſime Deus, prouidiſti ſacramenta, verbi tui paſtum, conſilia, ſolatia, & alia multa, quibus adiuuer, vt ad te citius, commodiuſque perueniam: quid reſpondebo?

Reddo tibi Domine cor me-

um: offero viſcera mea: ſacrifico tibi in hoſtiam laudis præcordia mea.

Vtinam, amabiliſſime Deus, vniuerſa, & Angelorum, & Sanctorum, & quotquot in vniuerſo mundo tibi placent, filij præſertim tui Vnigeniti, ac matris eius corda poſſiderem, quæ tibi gratiſſimo affectu conſecrarem.

Quo pacto poſſum, dulciſſime Domine, Ieſum Chriſtum Redemptorem meum, ac Beatiſſimam Virginem, & omnes Angelorum Hierarchias, & Beatorum, reliquorumq; iuſtorũ animas, quas rogo mihi ad gratitudinem ſociari, tibi pro beneficijs reddo.

Actus Magnanimitatis.
Cap: XII.

EXcellentissime Deus, quem sine cordis erectione non possum attingere, cupio Apostolicas virtutes comparare.

Imprime, fortissime Deus, robur magnum cordi meo, desidero enim hęroicos virtutum actus producere, propter te.

Despicio, altissime Domine, omnes mundi honores, & fastus calco, vt supra mundum extollar ad te.

Vtinam, potentissime Deus, vniuersam mundi claritatem, & famam nunc haberem, non vt possiderem, sed vt contemnerem propter te.

Opto, Domine, Iob patientiam assequi.

Vtinam te more Pauli diligerem.

Vtinam me, sicut Magdalenam, peccatorum meorum pęniteret.

Certè, clementissime Deus, daturus sum operam, vt angelico more in terris viuam.

Conabor, Domine, occasionem pro te martyrium subeundi perquirere.

Quoties quid arduum in cultu virtutum occurret, ego, dulcissime Deus, me offeram pugnaturum propter te.

Absit à me, Domine, vt animum despondeam à Christiana perfectione comparanda.

In mandatis tuis excellenter exercebor, & considerabo vias tuas: In iustificationibus tuis intétissimo corde meditabor: non obliuiscar sermones tuos.

Actus Perseuerantiæ. Cap: XIII.

CLementissime Deus, firmissimè statuo, me vsq; ad mortem tibi famulaturum.

Fidelissime Domine, si per annos mille, in hac vita molestissima laborandum esset, à proposito tibi vacandi, non desisterem.

Misericordissime Deus, absit à me vt ob vllam aduersitatem consilium mutem.

Potiùs, amantissime Domine, vri me sinam, quàm ab instituto desistam.

Et si oporteret, benignissime Deus, vniuersis mundi miserijs obrui, nunquam à tuo famulatu recederem.

Vtinam, desideratissime Domine, moriar, antequam à te recedam.

Mihi certè adhærere tibi, Domine, bonum est: propterea perenniter adhærebo.

Donec superest halitus in me, à te, ô summum bonum meum, non diuellar.

Meditatio de agone mortis.

Cap: XIV.

Mortis meditatio curiæ sectatoribus pernecessaria est, ad animum in officio continendum, mundique vanitatem aspernandã. Capitur quippe animus aspectabili rerum grandium splendore, ac pulchritudine, voluptateq; sensim illabente delinitus ita seducitur, ac si diutissimè in ipsa mortalitate victurus esset. Mortem longissimè absistentem suspicatur, tametsi validam iuuentutem quotidiano funere cernat efferri: quocirca mortis spiculum tanquàm procul dissitum malum minimè formidat, quod est miserrimæ cæcitatis argumentum. Taurus pinguis, ac vegetus licenter prata pererrat, prohibitaque pabula

carpit:

carpit: qui ſi proximam ſecurim præſagiret, laſciuiam, ferociamq́; compeſceret. Conſideret ergo aulicus, qui in aula, velut in peramœno loco verſatur, ſe breui, velit, nolit, interiturum, piaq́; meditatione horrendum agonem ſibi ipſi repræſentet, ne improuiſus interitus imparatum, inermemq́ue corripiat. Cogitet ſe iam penè animam efflantem, deſperata mortali vita, & temporali gloria, quam ſtudioſiſſimè perquiſiuit. Quid rogo, tunc ſentiet de labore improbo, & ſæcularibus curis, quibus ſe ipſum torſit, vt fugaciſſimam bonorum fluxorum vmbram apprehenderet?

§. 2.

INgraueſcit morbus, morientique ob oculos verſatur mœ-

ſtum diuortium, quo ab ijs,quę vehementer amauerat, inuitus diuellitur. Cogitarat ille de horreo implendo, & opibus ad annos multos cõgerendis: videturq́;ſibi vocem tremendam audire, Luc: 12. *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quę autem paraſti, cuius erunt?* Non omnes capiunt verbum hoc, quia plurimi forma mundi eleganter picta capti malunt diuinis inſpirationibus aures cordis obturare, quàm fallaci voluptate carere. Quapropter vitam ducunt ſordidam, & multis notis infamem calice Babylonis temulenti, ad ictum denique mortis euigilaturi. Non placet conſilium hoc acerrimo dolore repenſandum. Salubrius conſilium eſt, alta mortis præmeditatione dum tempus

ſuppe-

suppetit, propulsare, illa, quæ imperiosè mors ablatura est; vt liber animus in supremo agone ad Deum feratur, & pro æterna salute, validè cum sæuissimo humani generis hoste concertet.

§. 3.

GRauiter afficitur appetente interitu corpus leuissimę incommoditatis impatiens, & voluptatibus assuetum: Cæterum grauius infestatur anima præteritorum scelerum cõscia, quæ ad Tribunal accersitur. Occurrunt nolenti funestissima spectacula, hinc peccata commissa velut totidem dracones venenum spirantes, inde dæmones ad prædam auidissimè intenti tartareum timorem incutientes aliunde imminens

Christi iudicium velut ensis è filo pendens ad ictum. Quid rogo, tunc aget, quem conscientia vitæ turpiter actæ diuexat? Quò se vertet, qui quamdiu potuit, noluit seriò ad Deum conuerti?

§. 4.

PRofectò anima, quæ tempestiuè resipiscere noluit, incredibili metu contrahitur, mortiferaque desperatione decumbit. Vrgetur ad exitum, & ipsa validissimè renititur. Neque mirum: Si enim anima Hilarionis, quæ septuaginta ferè annis, Christo fidissimè paruerat, exitum formidabat, quid non timebit anima, quæ totidem annis, re vera, seu voto, Christi iugum excussit, & horrendam inferorum pœnam

teterrimis sceleribus exaggerauit?

§ 5.

BAlthasar rex Chaldæus, statim ac vidit illam quasi manum, quæ mortis sententiã in superficie parietis aulæ scribebat, licet nesciret, q̃d sibi vellet, timore maximo correptus est, quem in hæc verba scriptura descripsit, Dan: 8. *Tunc facies regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum: & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad se inuicem collidebãtur.* Si ergo sententia mortis in pariete scripta nec intellecta hominem in medio lautissimo conuiuio prosperè valentem adeò grauiter afflixit; quid efficiet sententia exarata in ipsa conscientia hominis ægroti,

qui certò nouit se mortem sempiternam commeruisse, neque de remedio cogitasse, iamq; luendæ pœnæ tépus imminere?

§ 6.

NEmo adeò ferus est, qui non mitesceret, si tremendam horam illam, in qua profertur æternæ vitæ, mortisué sententia, semel experiretur. Columnæ ferreæ contremiscerent, & duriora saxis corda liquescerent. Quis enim non ageret seriam pœnitentiam, si temp⁹ vitæ prorogaretur, cùm sciret, se diuina clementia tartareum carcerem euasisse, ea ipsa hora, qua æterno anathemate erat à Christo separãdus, & pertrahendus ad flammam? Verùm constitutum est hominibus semel mori, neque con-

ceditur nisi semel horrendam horã experiri: quapropter accuratæ meditationis remedio frequenter vti debet, qui sapiens esse, & feliciter defungi desiderat.

§ 7.

VIri pijssimi se in antra deuia, vel in claustra monachorum abdunt, vt mortis horam præmeditentur, & multiplici virtutum armatura se muniunt, mortisq; agonem quotidie sibi repręsentant, velut strenui milites, qui ad bellum præuijs belli simulachris, se ipsos exercent: & tamen mundi adoratores, qui horam illã magis formidare deberent, nõ modò se non præmuniunt, sed ne mortis nomen sibi suggeri æquo animo ferunt. Quinetiã

eò ſtultitia prolabitur, vt de ſummo ipſo mortis diſcrimine moneri nolint, inſtante iam interitu, &, vt prudenter conijcitur, ipſo etiam inferorum incendio. Ergone credendũ eſt, viros Chriſtianos eò vſq; inſanire? Quomodo de ſeria ad Deum conuerſione aget, qui fert indignè ſe de hora ſuprema, qua Deus placãdus eſſet, admoneri? Abſit à pijs lectoribus amentia hæc, qua nihil poſſit calamitoſius excogitari. Tempus anteuertant, & appoſitis, crebriſq; meditationib⁹ ſe ad prælium comparent, vt exantlato mortis labore, victoriã de hoſte reportent, ſummoq; ac ſempiterno bono perfruantur.

FINIS.

CRACOVIÆ,
In Officina Andreæ Petricouij,
S. R. M. Typographi. Anno
Dñi, 1614.